

BENEDITARRAK EUSKAL HERRIAN

Historia luze baten oroigarri laburra

Azken abenduko 29an, egun osoko bilera neketsua izan ondoren, Donostiako Artzain Onaren Katedralera joatea bururatu zitzaidan. Aurreko egunetan abisua emana zegoen: Leireko, Belokeko, Lazkaoko eta Estibalitzeko beneditarrek, koru bakarrean, Meza nagusia kantuz laguntzeko ziren.

Ez naiz ni askotan Donostiako Katedralean izan; baina bai behin baino gehiagotan: Dena dela, gertakari bereziren bat ospatzeko, oso gutxitan: lehenengo udazkenean, autobuseko istripuz, Tarbes-en hildakoen oroimenez izan zen mezan, esate baterako; edota poliziak hildakoren baten izeneko mezan, inoiz.

Egun hartan ez zen berandu, alde batetik; bestetik meza eta kantu gregorianoa... ez nuen inolaz ere uste esertzeko lekuri izango ez nuenik. Horregatik lasai abiatu nintzen Katedrale aldera. Baina hara orduko, lagun askotxo sartzen ari zela ikusi nuen. Eta barrura sartzean berriz, Katedralea erabat beterik zegoen: eserita eta zutik, inoiz gutxitan ikusi izan dut hain beterik. Nik zutik eman nuen haseratik amaieraraino. Eta ez zen motza izan elizkizun-kontzertua.

Hiru moztatako entzule ba ziren han, seguruenik: batetik, azken Kontzilioaren ondorengo liturgi berriztapena onartu ez dutenak, eta garai haietako "latinak" eta "gregorianoak" amesten dituztenak; bestetik, liturgia berriak eta kanta modernoak elizan onartu eta gogoz abestu arren, gregorianoaren ederra ahaztu ez dutenak; hirugarrenik, nahiz gregorianoa nahiz beneditar lekaideak urrutiko eta aspaldiko fenomeno bezala entzun eta ikusi nahi zituztenak: zer bitxi bezalã, halebria. Bestelakorik ere izan zen nonbait, hurrengo egunean egunkariaren batean agertu zenez: hango elizkizun-kontzertua, nazionalismo euskaldun "nardagarriaren" asmoz eta kutsuz kutsaturik ikusi zuenik, alegia. Ez dakit zer ikusi eta zer entzun zuen halakoak; katedralean gertatu zenik behintzat ez, nere ustez.

Meza-kontzertuak meza izan nahi zuen batez ere; eta halaxe izan zen. Baina eztzule asko kontzertua entzutera inguratu zen bereziki. Hauentzat —eta ni hauen artekoa nintzen— ez zen aski asegarria izan; beneditarren kontzertu gehixeago espero genuen. Dena dela, kandaldi ederrak ere eman zizkiguten. Eskerrak eta zorion esateko gogoa izan nuen gero, beneditar adiskide batekin topo egin nuenean.

Euskal beneditarrek

Benito Abade Sainduaren jaiotzako 1500. urteburua ospatzen da aurten. Horri hasera emateko edo izan zen, hain zuzen ere, donostiarrei eta gipuzkoarrei Euskal Herriko Beneditar gizezkoek Abenduaren 29an eskaini zien meza-

"Euskal Herriko monastegietan Leire dugu zaharrena, 848.ean bizi osoa zuen, eta Oiongoa da berri berriena 1973.ean eraikia. Bi fetxa hauen artean hamaika lekaidetxe egin eta desegin dira. Bestalde, aldetik aintzinako Euskal Herria gaurkoak baino zabalagoa zen, Errioxa osoa, Burgozko zati nagusia, Gaztela Zaharra hartzen zena, eta Aragoo aldetik Jakaraino. Hor aurkitzen ziren euskal lekaidetxe zaharrik, kukulako S. Milan, Leire baino zaharagoa, VII. gizalditik ezagutzen duguna Valpuesta 804, Ikamendieta 863, eta Naiarako Andra Mari 1052, lekaidetxeak eta gotzaitegi, biak batera izan zirenak Oina 1011, eta S. Juan de la Peña 920. beneditar bizitza Euskal Herrian sartu zutenak; Albelda 925, eta Valvareña 1035, idazkintza eta irakaskintza trinitarioak eta aurrenekoak; Iratxe 958, eta Sileta

Euskal Herriko monastegietan Leire dugu zaharrena, 848. ean bizi osoa zuen, eta Oiongoa da berri berriena 1973.ean eraikia. Bi fetxa hauen artean hamaika lekaidetxe egin eta desegin dira.

kontzertua. Aurreko egunean, Donostian bertan, zenbait hitzaldi eman zen beneditarrek mendebaldeko kulturaren, kantu gregorianoaren eta Euskal Herriaren historian izan duten eraginari buruz.

480. urtean jaio zen Benito Saindua. Eta mendebaldeko lekaidetzari era berria eman zion. Baina Euskal Herrian 550 urte geroago agertu ziren Benito Sainduaren semeak. Emiliano Ozaetak, Estibalitzeko Beneditar gazteak aurtengo urteburuaren aurkezpenean ematen dizkigun xehetasunak aski egokiak iruditu zaizkit. Honera aldatu bestetik ez ditut egingo.

954, biak saildu euskaldunak izan zituztenak, Domingo eta Veremundo sartuak. Hoiak izan ziren leku nagusiak txiki eta ezezagunak pilaka".

Kluny-tik etorri ziren Beneditarrek 1020 inguruan Euskal Herria. Mila urte inguruko historia luzea izan dute geroztik gorabehera askoren artean. 1836.ean Espainiako Gobernuak ere. Eta mendebaldean azken aldean, berriz ere, lekaidetxeak eraikitzen hasi ziren beneditar gizezkoak Euskal Herrian.

"Orditik lekaideak gutxi izan dira Euskal Herrian. Beloke 1875.ean sortu zen, Lazkno 1908.ean karmeldar monastegia

Mila urte historia luzea izan dute geroztik beneditarrek Euskal Herrian.

zahar batean kokatu zen. La olivara zistertarrak 1927.ean itzuli ziren, beneditarrek Estibalitzera 1923.ean, eta 1954.ean Leire berritu. Lekaimeak Tulebras-en 1149.etik jarraitzen dute, Lunbierrekoak 1200.ingurutik dute historia, Estellakoak ez dakigu noiz iriki zuten etxea, 1606.ean hantxe zeuden eta 1971.ean Lizarra bertan etxez aldatu, Lazkanoko zistertarrak 1645.etik bizi dira berta, Oinatikoak 1904.ean etorriak dira, Allozen 1914.etik daude eta Oionen daudenak Barria zaharreko komunitate berbera da”.

“Gure artean gehienek uste dute lekaideak eta beneditarrek gauza bera direla. Beneditarrek lekaide mota bat besterik ez dira. Gaur egunez Zistertarrek eta Beneditarrek, emakume eta gizonezkoek, osatzen dute beneditar familia, mundu guzian 30.000 lagun dituen. Hoietatik 250 inguru Euskal Herrian bizi dira, Lazkano, Belike, Leire, La Oliva eta Estibalitzen gizonezkoak, eta lekaimeak Alloz, Estella, Lumbier, Tulebras, Oinati, Oion eta Lazkanon”.

Beneditarren eragina euskal kulturaren.

Ezaguna da beneditarrek, beren monastegietatik, mendebaleko kulturaren izan duten eragina: kultura klasikoa gureganatzeko, bereziki, eta Erdiaroko gizartearen eskolatzeko. Europako kultura tradizionala Beneditarren historiari oso loturik dago. Horrexegatik, hain zuzen ere, Benito Saindua Europa “batuaren” zaindari izendatu zuen Eliza katolikoak.

Euskal Herrian kulturazko eraginik handiena Iratxeke Unibertsitatearen bidez izan zuten Beneditarrek. 1539.etik 1753.era arte, eta 1817.etik 1824.era ar-

te. Hiru mendetan oso sonatua izan zen Beneditarren Unibertsitatea. Honela dio Jose Estornés Lasak: “... así la universidad de Irache fue poco a poco expandiendo su fama por España, para ser en el siglo XVII una de las que mayor nú-

Teologia... Kristau “kultura” osotzeko Bibliari ere heldu izan diote Beneditarrek, eta Belokeko, Estibalitzeko eta Lazkaoko monastegiek, hirurek, eman dituzte biblistak, azken urteotan Bibliaren itzulpenetan lanean dihardutenak.

Gerra ondorengo euskal literaturaren berbiztean garrantzi berezia izan dute beneditarrek, batez ere erligiozko literaturaren arloa. 1954.ean Otoizlari aldizkaria atera zuen Belokeko monastegiak, Iratzeder-en eskutik.

mero de grados concedía”.

Iratxeke Unibertsitatea eralduna (latina?) eta Espainiako Unibertsitateari lotua egon zen. Euskal Herriaren Unibertsitateari buruzko asmoa nahiko berria da; eta euskal Unibertsitate euskaldunarena, berriz, orain oraingoa. Euskal kultura idatzian euskal beneditarrek berri xamarra dira. Izan ere, euskal literaturaren landu den lurraldetan, XIX. mendean azken aldirian (1875.ean Beloken) eta XX. mendean (hegoaldeko Lazkaon eta Estibalitzen) kokatu dira Beneditarrek.

Gerra ondorengo euskal literaturaren berbiztean garrantzi berezia izan dute beneditarrek, batez ere erligiozko literaturaren arloan. 1954.ean Otoizlari aldizkaria atera zuen Belokeko monastegiak, Iratzeder-en eskutik. Kristau izpiritualitatea du bere gairik nagusia. Ba ditu bere 25 urte luzeak. Handik hamar urtetara, Lazkaoko monastegiak **Jaunaren Deia** aldizkariari ekin zion. Liturgiako eta teologiazko gaiak loturik ibili da batez ere. Aldizkari serioa benetan, gorabehera eta guzti, gaur arte tinko eutsi dio; euskal kristauen, erligiosen eta apaizen aldetik harrera handiagoa merezi duela uste dut. Izpiritualitatea... Liturgia...

Bereziki aipatzekoa da, Lazkaotik Dionisio Amundarainek, biblista talde handi batekin, aurrera daraman Bibliaren euskarazko itzulpen “elizartekoa”. Alor hau borobiltzeko aipatzekoak dira, bereziki Lazkanotik azken urteotan atera izan diren litugi orriak eta kanta-liburuak.

Baina “Kristau literaturak” aparte, kultur lan handi bat nabarmendu beharra dago hemen: hau da, Lazkaon bildu eta antolatu duten liburutegi ederra. Joan Jose Agirrek lan apartekoa eraman du, ilusio handiz, euskarazko liburu, aldizkari, orri, etab. biltzeko.

Gaurregun, horrelako liburutegirik nagusienetarikoa bihurtu da, onena ez baldin bada. Eta horretaz baliatu nahi duenari, pozik handienaz lagunduko dio Lazkaoko liburuzainak.

Euskal kultura idatziaz gainera, beste-lako kultura bizia lantzen ari dira Beneditarrek Euskal Herriaren zerbitzuan. Kristau Liturgiaren “artista” bezala, otoizleku bezala, gogoeta nahiz erretiro etxe bezala: Euskal Herria — eta euskal kultura — egiten dihardute euskal beneditarrek.

Paulo Agirrebaltzategi